

Krajnc Zoltán

krajnc.zoltan@zmne.hu

Forray László János

forray.laszlo@zmne.hu

CSEHORSZÁG: EGY JÓ PÉLDA A NATO-DOKTRÍNARENDSZEREK NEMZETI ADAPTÁLÁSÁRA¹

Absztrakt

A szerzők jelen írásukban bemutatják a Cseh Köztársaság doktrína-rendszerét és a rendszer működését, valamint következtetéseket vonnak le a magyar rendszerre vonatkozóan.

In this article you can read about doctrine system of the Czech Republic. The authors draw the conclusion from it for the Hungarian system.

Kulcsszavak: *doktrína, doktrína-fejlesztés, stratégia, doctrine, development of doctrine system, strategy*

BEVEZETÉS

Manapság a hírek, híradások nagy része egyfajta versenyről számol be, amelyek eltérő területeken, különböző egzakt, jól körülírható és egy sor kevésbé pontosan számszerűsíthető mutató alapján (makrogazdasági jellemzők, versenyképességi mutatók, EU-ban, ill. NATO-ban elfoglalt hely, szerepvállalás, térségi vezető-szerep, stb.) rangsorolják, illetve minősítik a kelet-közép európai régió országait. Leegyszerűsítve a folyamatokat egyfajta verseny folyik abban a tekintetben, hogy az egyes országok miként, milyen szinten tudtak és tudnak adaptálódni a

¹ Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) támogatásával!

rendszerátalakítások után a fejlett demokráciákhoz, a piacgazdasági viszonyokhoz az euró-atlanti integráció soha véget nem érő folyamatában.

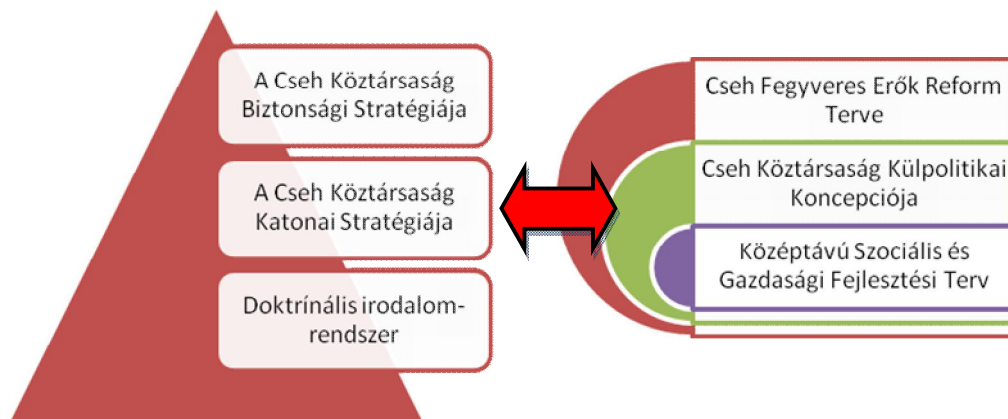
E verseny egy nem túl hangsúlyos, de azért érzékelhető szegmense a katonai integráció, a haderő átalakításának és mind teljesebb interoperabilitásának kérdésköre. Véleményünk szerint az interoperabilitás egyik fontos elemének, egyben a NATO-integráció egyik meghatározó területének, a doktrínafejlesztési rendszerek állapotának, a nemzeti sajátosságok figyelembevétele helyzetének vizsgálata, az egyes országok és hazánk ezirányú rendszereinek összevetése, akár rangsorolása is elvégezhető. Természetesen ez a vizsgálat nem öncélú, hanem a jól bevált tapasztalatok, sikeres adaptációk átvételének lehetőségeit célozzák, azonban nem szabad elfelejtenünk arról sem, hogy nem lehet (szabad) mintákat egy az egyben alkalmazni egy sokszor merőben eltérő környezetben. Más szóval az ún. „*nemzeti sajátosságoknak*” teret kell engedni és csak a klasszikus értelemben vett adaptációknak, azaz az adott helyzetre való megfeleltetésnek lehet létjogosultsága ebben az esetben is.

Ebben a cikkben egy – sokszor „*bezzeg országként*” címkézett, NATO-tagállam – a Cseh Köztársaság doktrína-rendszerének vizsgálatát végeztük el. Célunk nem csak a helyzet leírása volt, hanem a pozitív tapasztalatok összegzése, a jobban működő modell-elemek átvételére való javaslatok kidolgozásának elvi megalapozása volt.

1. A Cseh Köztársaság alapvető biztonságpolitikai dokumentum-rendszere

Csehország kormánya – a rendszerátalakítást követően, a nyugat európai országok mintáját követve – két alapvető biztonság- és védelempolitikai dokumentumot dolgozott ki. A dokumentumok közül az első Csehország biztonsági stratégiája, amely a legfelső szintű programot adja az adott szakpolitikai területen. A stratégiát először 1999-ben dolgozták ki, azóta rendszeresen két évente felülvizsgálat alá helyezik és aktualizálják a mindenkori helyzetre.

A biztonsági stratégia meghatározza Csehország biztonságpolitikájának alapvető fundamentumait (kezdőpontjait) és részletezi azokat a nemzeti érdekeit, amelyek biztosítják az állam szuverenitását és demokratikus karakterét, az emberi jogok védelmét és ha nemzetközi konfliktusba kerülne, akkor békés megoldási opciókat tesznek lehetővé az ország számára. A stratégia olyan biztonsági környezetet feltételez, amelyben legjelentősebb fenyegetésként a nemzetközi terrorizmus jelenik meg, azonban számol az instabil balkáni és közel-keleti térségből kisugárzott veszélyekkel, a migráció és a szervezett bűnözés, valamint a tömegpusztító fegyverek káros elterjedésével is.

1. ábra. A Cseh Köztársaság biztonságpolitikai dokumentumainak hierarchiája (forrás: www.doctrine.cz)

A biztonsági stratégia világosan leszögezi, hogy a Cseh Köztársaság a biztonságát a NATO-, és az EU közös biztonság- és védelempolitikai keretei között, széleskörű és aktív együttműködésben kívánja szavatolni.

A stratégia a nemzetközi kooperáción kívül a belső (politikai) viszonyokra is figyel: takarékos, az ország teherbíró képességeit messzemenően figyelembevevő összehangolt kül-, a védelempolitikát irányoz elő, továbbá biztonságpolitikai döntéshozatali mechanizmust biztosít a kormányzat számára és egyben kommunikációs csatornaként funkcionálva világossá teszi az állampolgároknak, szövetségeseknek és a partnereknek a cseh szándékokat és az állam viszonyulásait az adott biztonsági helyzetekhez.

Azt a fontos ténytet nem felejtve, hogy az ország fegyveres erői az ország védelmében és a biztonságában az egyik legfontosabb szerepet játsszák így a kormányzat, szintén a nyugati sztenderdek szerint, egy másik fontos dokumentumot is kidolgozott, a Cseh Köztársaság katonai Stratégiáját², amely a biztonság katonai szegmensét jeleníti meg. A dokumentumot először 1999-ben adták ki, majd a 2002-es új biztonsági stratégia elfogadása után korszerűsítették, jelenleg a 2008-ban kiadott van érvényben. A katonai stratégia kinyilvánítja, hogy mindenféleképpen megvédi az ország szuverinitását és az elkötelezettségét a NATO és a közösen szavatolt kedvező nemzetközi biztonsági környezetért.

A katonai stratégia a vész- és rendkívüli helyzetekre vonatkozóan határozza meg a fegyveres erők előkészületeinek az elveit.

Ezen elvek (ajánlások, iránymutatások):

- a katonai-politikai helyzet mélyreható elemzésén;
- a létező biztonsági kockázatok számbavételén;
- történelmi tapasztalatokon;
- a jövőbeli (potenciális) katonai fenyegetés jellegének és időhorizontjának az értékelésén;

² „Vojensky Strategii CR”

- a jövő fegyveres konfliktusai jellemzőinek és a fegyverrendszerek fejlődése törvényszerűségeinek analizálásán;
- a fegyveres küzdelmet, az aktív válságkezelést szabályzó nemzetközi jognak való megfelelési igényen;
- valamint, a cseh fegyveres erők alkalmazási prioritásain alapulnak.³

Mindkét stratégia kölcsönösen feltételezi egymást és alapvető determinánsai az alacsonyabb állami szintű stratégiáknak és koncepcióknak, pl. a *Cseh Fegyveres Erők Reform Tervének*, a *Cseh Köztársaság Külpolitikai Koncepciójának*, valamint a *Középtávú Szociális és Gazdasági Fejlesztési Tervnek*.⁴

2. ábra. A cseh katonai stratégia szerkezete (szerk.: KZ)

Összegzésként kijelenthetjük, hogy elemezve az alapvető cseh biztonságpolitikai dokumentumokat a cseh megközelítés nem korlátozódik csak a katonai megoldások és a fegyveres erők irányába, hanem szélesebb, komplex felfogáson alapszik, ahol az állam biztonságának különböző szegmenseit kívánják szavatolni: a szociális és gazdasági biztonság, a belső biztonság és zavartalan államrend, és a védelem külső, akár katonai jellegű fenyegetésekkel szemben. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy hangsúlyozzák a válaszlépések határozottsága mellett a megelőzés fontosságát is.

³ A prioritásban első, hogy a cseh haderő NATO összhaderőnemi műveletekben, ill. NATO-, EU-vezette multinacionális missziókban való részvétellel kíván hozzájárulni a Szövetség, és a vele érték- és érdekazonosságban lévő Cseh Köztársaság biztonsági céljainak az elérésében. A cél a fenyegetések kialakulásának, kiterjedésének a megakadályozása, így akár az ún. „out of area” műveletekkel is hozzájárulhatnak a Szövetség akcióihoz.

⁴ the Reform of the Czech Armed Forces, the Conception of Czech Foreign Policy, the Medium-Term Conception of the Social and Economic Development.

2. A Cseh Köztársaság katonai stratégiájának hatása a doktrína-rendszerre

A Cseh Köztársaság kurrens katonai stratégiáját 2008-ban adták ki⁵ és rövide⁶ ellenére is, alapvető determinánsként szolgál, a fegyveres erők alkalmazását és fejlesztését, valamint a kiképzést-felkészítést meghatározó, doktrína-rendszer elvi megalapozására.

A stratégia, a lényegi részeket illetően, három fő részből tevődik össze: a védelmi stratégiából, a politikai-katonai ambíciók meghatározásából és a fegyveres erők és a katonai képességek fejlesztését tárgyaló részből. (2. sz. ábra)

A VÉDELMI STRATÉGIÁI rész egyfajta összegzését adja a biztonsági stratégiának, közös platformot biztosít a két stratégiának. Ez a dokumentum is tartalmazza a legfontosabb biztonságpolitikai alapvetéseket: egy nagyon tömör, ugyanakkor komplex fenyegetettségi elemzést tartalmaz és világos elkötelezettséget nyilvánít ki az erős euro-atlanti kapcsolat és az EU iránt, mint a biztonságpolitikai célok megvalósításának is keretet adó szervezet iránt.

Leszögezi, hogy a Cseh Köztársaság védelme bármilyen külső fenyegetéssel szemben csak a NATO kollektív védelmi rendszerén belül valósítható meg hatékonyan, így a teljes védelmi rendszert ennek megfelelően építette ki. E sorba tartozik, hogy a légtér szuverenitását is a NATO Integrált Légvédelmi Rendszerén (NATINADS – NATO Integrated Air Defence System) belül, a Cseh Légierő aktív közreműködésével valósítja meg. A dokumentum, egyfajta igazolásaként az USA ballisztikus rakétavédelmi projektjében való részvételért, kiemelt kockázatként foglalkozik a ballisztikus rakétatechnológia káros profilációjával és különösen veszélyesnek minősíti, ha ez kombinálódik a tömegpusztító fegyverek elterjedésével és a rakéták hordozó eszközként jelenhetnek meg.

A védelmi stratégia utolsó pontja meghatározza a pénzügyi-, költségvetési feladatokat, kinyilvánítja, hogy a költségvetésnek biztosítani szükséges: a fenyegetettségnek megfelelő politikai-katonai ambíció szintnek, összhangban kell lennie a modernizációs célokkal, a kiképzés-felkészítés feladataival és a missziók és a nemzetközi vállalások által támasztott követelményekkel.

A POLITIKAI-KATONAI AMBÍCIÓK⁷ részben Csehország világossá teszi, hogy a haderőnek elsősorban expedíciós feladatokra kell készen állnia az ország területén kívül végrehajtandó műveletekben NATO, EU, vagy egyéb ENSZ által felkért ad hoc koalíció részeként. Földrajzi korlátok nélkül⁸, képesnek kell lennie, a NATO védelmi tervezési rendszerében felajánlott és felkészített erőivel, a megfelelő harc- és harckiszolgáló támogató komponensekkel az adott térségbe települnie és integrálódni a multinacionális katonai szervezetbe.

Az 5. cikkely szerinti kollektív védelemhez egy közepes gépesített dandár méretű és képességű harccsoporttal kíván Csehország hozzájárulni, azonban ha az országot érné támadás, akkor természetesen a fegyveres erők teljes képességével egy általános sorozással feltöltött állománnyal vesz részt.

⁵ A cseh kormány 2008./907. sz. határozata léptette életbe (2008. július 23.)

⁶ Mindösszesen 8 oldalas dokumentum.

⁷ Vojensky politickýh ambícií CR

⁸ A sarkvidékek kivételével.

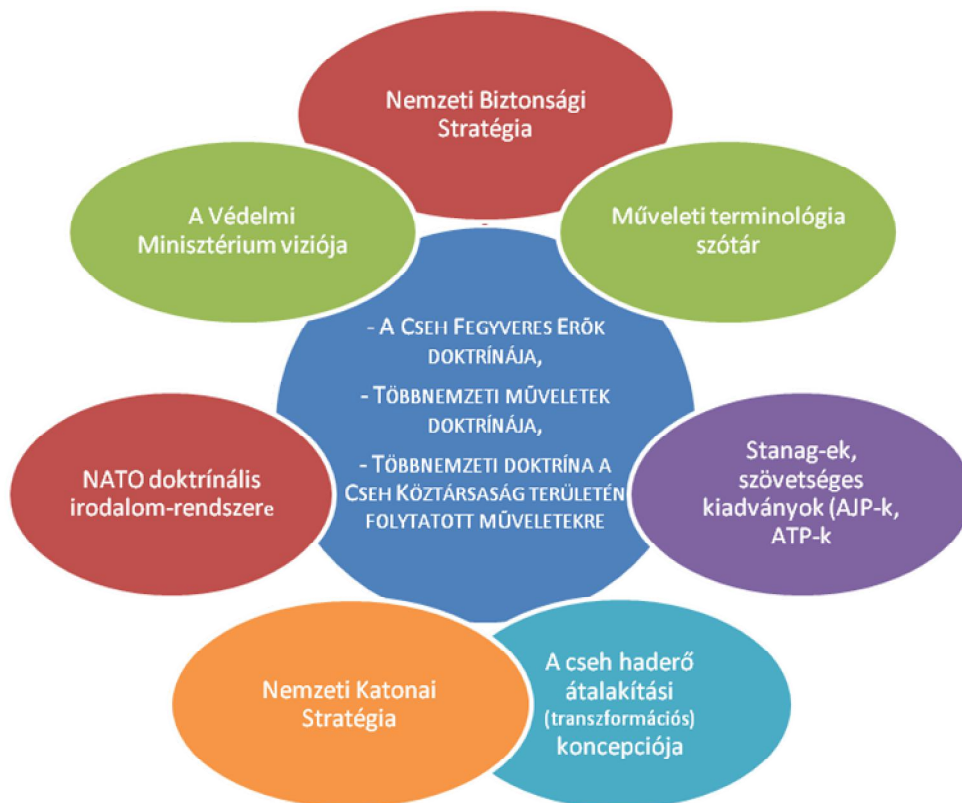
Az 5. cikkely hatálya alá nem tartozó, béketámogató műveletekben a Cseh Köztársaság aktívan részt vesz és továbbra is részt kíván venni.

E műveletekhez, a megfogalmazott ambíció szinteknek megfelelően, az alábbi erőkkel-eszközökkel (képessegekkel) kíván hozzájárulni:

- Dandárméretű harccsoport⁹ hat hónapos intervallumban váltás nélkül.
- Zászlóaljméretű harccsoport hat hónapos váltásokkal, valamint, ha a dandár nem került felajánlásra, akkor egy dandár harcálláspont telepítése.
- Századméretű harccsoport hat hónapos váltásokkal.
- Maximum zászlóaljméretű készenlétben lévő harccsoport a NATO reagáló erők, ill. az EU harccsoport részére, amennyiben az előzőekben tárgyalt dandár nem került bevetésre.
- A fentiekén kívül szakértői csoportok, törzselemek, vagy akár kisebb speciális alegységek is felajánlásra kerülhetnek.

A hagyományos katonai és békeműveleti részvételen kívül az ambíciók között szerepel a fegyveres erők felhasználása, a rendőrség és a katasztrófavédelem szerveinek megerősítése a szükséges mértékben, az ország területi határain belül folytatott mentési és humanitárius akciókban.

⁹ A harccsoportba a szárazföldi haderőnemen kívül a légi erők és a harc- harckiszolgáló támogató erők moduljai kerülnek az igényelt képessegeknek megfelelően.

3. ábra. A cseh doktrinális irodalomrendszer determinánsai
(forrás: www.doctrine.cz, (szerk.: KZ))

A FEGYVERES ERŐK ÉS A KATONAI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE részben megfogalmazódik az az igény, hogy a fejlesztéseknél a prioritást kell kapnia az ambíció szintekben rögzített (dandár-zászlóalj harccsoport) szervezetek képességei fejlesztéseinek. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a cseh fegyveres erők nem rendelkeznek és rendelkezhetnek *“teljes katonai képesség spektrummal”*, azonban, ha az ún. felajánlott erők képességei fejlődnek (javulnak), akkor a teljes haderő fejlesztésének a motorjává válhatnak. A fejlesztések végső célja egy telepíthető, összhaderőnemi és multinacionális környezetben bevethető jelentős interoperabilitási szinttel bíró és fenntartható méretű haderő kialakítása. Ezt a célt jelképezik, a megfogalmazott, haderőfejlesztési alapelvek is: az erők és erőforrások centralizálása; hatékonyság; interoperabilitás; modularitás; telepíthetőség; együttműködés a belső és külső szereplőkkel; kompetens személyi állomány.

3. A Cseh Köztársaság doktrinális-rendszere és fejlődésének perspektívái

3.1 A doktrína determinánsai

A doktrinális-rendszer konkrét felvázolása előtt célszerű megvizsgálni a rendszer formai és tartalmi részeit meghatározó determinánsok körét (2. sz. ábra). A korábban már vázolt biztonsági- és katonai stratégián belső (hazai) determinánsként jelentkezik: a cseh védelmi

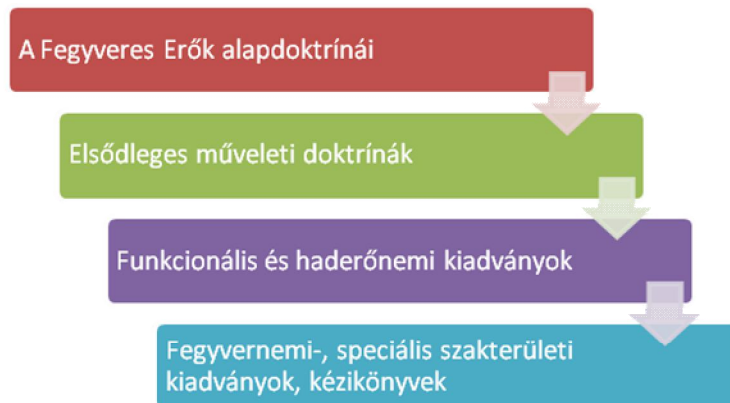
minisztérium jövőképe (víziója) és a cseh haderő átalakítási (transzformációs) koncepciója. Ezek tulajdonképpen biztosítják azt az örökérvényű igazságot, hogy az „örökletes” tényezőktől, a pillanatnyi helyzettől semmilyen átalakítási folyamatban nem lehet eltekinteni, így a doktrinális-rendszert sem lehet nulláról kezdve kialakítani, annak támaszkodnia kell a haderő aktuális jellemzőire is.

A külső, főleg a NATO-hoz köthető determinánsok közé sorolhatjuk: a már létező, a Szövetségben elfogadott (ratifikált) doktrinális irodalom-rendszert és egyéb szövetséges kiadványt (Stanag-ek; koncepciók, MC-kiadványok, stb.)¹⁰, valamint a terminológia egységessége miatt az ún. „műveleti terminológia szótárt”.

3.2 A cseh doktrinális irodalom hierarchikus rendszere

A Cseh Köztársaság, a NATO-tagságának kezdetétől fogva, létrehozta a saját, önálló nemzeti doktrína-rendszerét. A kidolgozáshoz, az alábbi alapelveket tekintették kiinduló alapként:

- A NATO doktrínák képezik a cseh fegyveres erők doktrínáinak az alapját, mivel ezek alapján történik az ENSZ, NATO és EU-vezette multinacionális katonai műveletek tervezése, szervezése és végrehajtása.
- A cseh fegyveres erők potenciálisan ilyen műveletekben vehetnek részt, ezért a hazai doktrínáknak utat kell mutatniuk a haderő felkészítéséhez, az elméleti megalapozásához.
- A cseh fegyveres erők mérete és struktúrája nem teszi lehetővé a haderőnemei önálló műveleteit ezekben a missziókban, ezért az összhaderőnemi alkalmazásra, az erőfeszítések összehangolására fókuszál.
- A nemzeti sajátosságok, az eltérő követelmények miatt a nemzeti rendszernek a hierarchikus struktúrájának nem szükséges feltétlen azonosságot mutatnia a NATO-, szövetséges doktrína-rendszerrel.

4. ábra. A cseh doktrinális irodalomrendszer hierarchiája (forrás: www.doctrine.cz, (szerk.: KZ))

¹⁰ STANAG – standardization agreement, NATO-szabvány; MC – Military Committee, a NATO Katonai Bizottsága)

A mostani, aktuális doktrína-rendszer alapvető jellegét 2003-ban kezdték kialakítani, a cseh szakértők szerint az előtte lévő korábbi struktúra nem felelt meg teljes mértékben az előzőekben részletezett alapelveknek. Addig, a 30 tervezett doktrínából, 14 doktrínát jelentettek¹¹ meg, amelyek az alapját jelentik a mai struktúrának is.

4. ábra. Elsődleges műveleti doktrínák
(forrás: www.doctrine.cz, (szerk.: KZ))

A doktrína-rendszer átalakításánál célként tűzték ki, hogy az új struktúra jobban közelítsen a katonai stratégiában megfogalmazott katonai célok (politikai-katonai ambíciók) támogatásához és egyben tegye egyszerűbbé a rendszert, szüntesse meg a felesleges ismétlődéseket, kevesebb kiadványból álljon és alapozza meg kiképzés-felkészítést, a szervezeti átalakításokat, a műveletek menedzselését és a haderő képességfejlesztési folyamatait.

5. ábra. A cseh doktrinális irodalomrendszer harmadik szintje: funkcionális és haderőnemi kiadványok (forrás: www.doctrine.cz, (szerk.: KZ))

¹¹Doktrínák: AD-2 Felderítési Doktrína (2002); AD-3 Összhaderőnemi Műveletek (2003); AD-3.1 Szárazföldi Műveletek (2003); AD-3.2 Légi Műveletek (2002); AD-3.4 5. cikkely alá nem eső, nem harci műveletek (2002); AD-3.4.1 Béketámogató műveletek (2003); AD-3.7 Lélektani műveletek (2003); AD-3.8 CIMIC (2002); AD-3.9 Többnemzeti Műveletek (2003); AD-4 Logisztika (2002); AD-4.5 Befogadó nemzeti támogatás (2002); AD-5 Hadműveleti tervezés (2002); AD-6.1 CIS (2003); AD-7 Katona-egészségügyi támogatás (2002);

Fontos követelményként fogalmazták meg, hogy amíg a két rendszer egyszerre hatályos ne okozzanak működési zavarokat.

A doktrína-rendszer kiadványai az alábbi négy hierarchikus szinten helyezkednek el (3. sz. ábra):

- A Fegyveres Erők alapkodtrínái;
- Elsődleges műveleti doktrínák;
- Funkcionális és haderőnemi kiadványok;
- Fegyvernemi-, speciális szakterületi kiadványok, kézikönyvek szintjén.

Az ún. alapkodtrínák közé három doktrinális kiadvány tartozik:

- A „*Cseh Fegyveres Erők Doktrínája*”;
- a „*Többnemzeti Műveletek Doktrínája*”;¹²
- valamint a „*Többnemzeti Doktrína a Cseh Köztársaság területén folytatott műveletekre*”.¹³

E doktrínák kiadása és a hierarchia legmagasabb szintjére emelése egyértelműen mutatja a haderő feladatrendszerének prioritásait, amely a multinacionális műveletekhez való moduláris, a szükséges képességekkel való, hozzájárulás előkészítését és konkrét végrehajtását célozza.

A doktrinális rendszer második szintje (4. sz. ábra) az összhaderőnemi műveletekre való felkészülést szolgálja, megtalálható itt a számításba vehető összes olyan szakterület, amely szükséges lehet egy összhaderőnemi multinacionális környezetben végrehajtandó katonai (béke, és háborús) műveletre való felkészüléshez.

6. sz. ábra A cseh doktrinális irodalomrendszer negyedik szintje: fegyvernemi-, és speciális szakterületi kiadványok, kézikönyvek
(forrás: www.doctrine.cz, (szerk.: KZ))

Megtalálható a rendszerben: hadműveleti tervezéstől, a törzsmunka szabályozásától kezdve, a

¹² Doktrína AČR v mnohonárodních operacích, 1. Vydání, Praha 2008 (<http://www.doctrine.cz/stah.htm>)

¹³ Doktrína AČR v operacích na území ČR pod národním velením, 1. Vydání, Praha 2007, (<http://www.doctrine.cz/stah.htm>);

légi- és szárazföldi műveletek integrálásának kérdésén át a befogadó nemzeti támogatás doktrínájáig egy sor alapvető, az összhaderőnemi közelítéshez szükséges kiadvány.

A negyedik szint (6. sz. ábra) a fegyvernemi-, és speciális szakterületi kiadványok, kézikönyvek szintjén a kis alegységek és a speciális területek (fegyvernemek, szakcsapatok) doktrinális alapjait biztosítja.

3.3 A doktrína-kidolgozás szervezeti keretei

A Cseh Köztársaság, hasonlóan több régi NATO-tagállamhoz, önálló szervezeti elemet hozott létre a doktrinális irodalom kidolgozása céljából és a NATO Stanag-ek nemzeti adaptálásának irányítására.

A doktrinális feladatrendszer menedzselését, az 1999-es NATO-tagság kezdetekor még a vezérkar állományában lévő osztályszintű szervezet végezte, azonban nem tartották elég hatékonynak, így ezt a funkciót, 2003 szeptemberétől, a Kiképzési és Doktrinális Parancsnokság Doktrínafejlesztési Igazgatósága, majd ugyanezen év decemberétől a Kiképzési és Doktrinális Igazgatóság Doktrinális Központja látja el.

A szervezet a felelős a NATO-doktrínák adaptálásáért, a szabványosítás felügyeletéért és a hazai doktrína-rendszer menedzseléséért. A működése és a kommunikációs gyakorlata figyelemreméltó, hiszen az interneten minden érdeklődő számára jól elérhetően megtalálhatóak a kurrens szabályozók, látható, hogy a központ milyen doktrínán dolgozik, valamint áttekinthető a teljes rendszer.

A fentiekén kívül a szakértők és az érdeklődők itt véleményezhetik is a rendszert, illetve az egyes rendszerelemeket, doktrínákat.

ÖSSZEGZÉS

Dolgozatunkban át szeretnénk volna tekinteni, egy sokszor mintá országgént aposztrofált ország: a Cseh Köztársaság doktrinális rendszerét, a rendszer felépítésének a belső logikáját, determinánsait és az egyes rendszerelemek funkcióit és belső kapcsolódásait.

A gyors értékelés egy ilyen rövid tanulmány után is elvégezhető.

Először is jól érzékelhető, hogy sokkal szorosabb kapcsolat mutatható ki a biztonsági- és katonai stratégia és a katonai doktrínák között. A doktrínák egyértelműen determináltak a stratégiáktól és jól szolgálják a politikai-katonai ambíció szintekben meghatározott elsődleges feladatrendszert, NATO-EU felajánlásokat.

Másodszor a szervezeti keretek is korszerűbbnek tűnnek, mint a magyar rendszer, ahol a Honvédelmi Minisztérium Haderőtervezési és Doktrinális Főosztály egy osztálya hivatott menedzselni a doktrinális és NATO-szabványosítási feladatokat.

Harmadszor a webes-megjelenést szeretném kiemelni, amely több mint egyszerű információközlés, hanem mutatja azt a szemléletmódot, amely szerint a transzparens, angol

nyelven is elérhető doktrinális információkat is biztosító, doktrína-rendszer minden érdeklődő számára biztosítja a szükséges információkat és a megfelelő visszacsatolásokat.

A továbbiakban, más hasonló közép-kelet európai ország hasonló rendszereit fogjuk megvizsgálni és egyfajta összevetést tervezünk megírni, hogy a hazánk számára hasznosítható tapasztalatokat leszűrjük.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Richard STOJAR: Czech Security Strategy in a light of the European Security Strategy
- [2] Miloš Balabán, Antonín Rašek - Libor Stejskal : The Extended Concept of Security and the Czech Security (<http://www.cejpp.eu/index.php/ojs/article/viewFile/23/19>);
- [3] Doktrína AČR v mnohonárodních operacích, 1. Vydání, Praha 2008
(<http://www.doctrine.cz/stah.htm>)
- [4] Doktrína AČR v operacích na území ČR pod národním velením, 1. Vydání, Praha 2007,
(<http://www.doctrine.cz/stah.htm>);
- [5] Novotný, K. Bezpečnostní systémy České republiky. Učebnice. Vyškov, VVŠ PV 2001;
- [6] Military Strategy of Czech Republic,
(http://www.army.cz/assets/files/5819/The_Military_Strategy_of_the_Czech_Republic-2008.pdf);
- [7] Security Strategy of Czech Republic,
(http://www.army.cz/assets/files/5819/The_Military_Strategy_of_the_Czech_Republic-2008.pdf);